

## Inhoud

Erfgoednieuws uit de regio's.....	2
Internationaal nieuws.....	15
Onder de leeslamp (Besprekingen publicaties)	18

Adres secretariaat: SIWE vzw – Kluisdelle 12, 3010 Kessel-Lo / Leuven.  
E-mail: [info.siwe.be](mailto:info.siwe.be) Website: [www.siwe.be](http://www.siwe.be)

Verantwoordelijke uitgever : Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.  
Samenstelling, eindredactie, vormgeving : Patrick Viaene & Alex Baerts

# ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

## VLAANDEREN (ALGEMEEN)

### ERFGOED – INDUSTRIE EN TECHNIEK FOCUST OP MOUTEN EN BROUWEN

ERFGOED, het “Vlaams-Nederlands Tijdschrift voor Industriecultuur” bracht in 2013 (jg. 22) een dubbelnummer (nr. 1, 2) uit over brouwen en mouten. Diverse “biersteden” en brouwerijsites in Vlaanderen en Nederland worden uitvoerig besproken. Voor enkele volledige referenties over Vlaamse bijdragen, zie onze rubriek “Onder de leeslamp” onder volgende namen: VANNESTE Paul, BECUWE Frank, ELSEN Casimir, DE COCKER Nele.

### SIMON STEVINSTICHTING KOESTERT MILITAIR-INDUSTRIEEL ERFGOED

Om oorlog te voeren en een gebied te verdedigen heeft men een uitgebreid arsenaal aan werktuigen, toestellen en machines nodig. De link tussen industrieel erfgoed en het patrimonium van de vestingbouw, de landverdediging, het oorlogvoeren is een evidentie. Simon Stevin, de beroemde Zuid-Nederlandse (in Brugge geboren) wiskundige en ingenieur, gaf in 1964 zijn naam aan het Vlaams vestingbouwkundig centrum, dat het behoud ambieert en meer waardering wil voor het militair bouwkundig en roerend erfgoed. Voor meer info, zie [www.simonstevin.org](http://www.simonstevin.org) . Correspondentieadres: Italiëlei 213, bus 12, 2000 Antwerpen. .



(foto hoofding [www.simonstevin.org](http://www.simonstevin.org) )

## PROVINCIE ANTWERPEN

### ANTWERPEN: OPEN ZUID OPEN

“Open Zuid Open” is een vereniging van buurtbewoners, handelaars, e.d. die samen opkomen voor een ambitieuze heraanleg van het iconische plein gekend als “de gedempte Zuiderdokken”. Zie voor alle info: [www.ademloos.be/category/tags/openzuidopen](http://www.ademloos.be/category/tags/openzuidopen) en [www.watererfgoed.be/Docs/Zuiderdokken.pdf](http://www.watererfgoed.be/Docs/Zuiderdokken.pdf)  
Ook te volgen via facebook...

### ANTWERPEN: RED STAR LINE MUSEUM NAM EEN VLIEGENDE START

Over de opening van “RSL” half september 2013 lazen we al veel in diverse kranten. De titels alleen al waren veelzeggend, zoals “*De grote droom van de kleine man*” (Eric Rinckhout in De Morgen van 20 september 2013). Het ziet er naar uit dat de 125.000 bezoekers, die jaarlijks verwacht worden, zullen gehaald worden. Na de rush van de eerste weken blijft de stroom bezoekers in RSL aanhouden, hebben we zelf vastgesteld. Dat is maar goed ook, want het bezoek aan het museum in de voorbeeldig gerestaureerde gebouwen, die (naast de persoonlijke en aangrijpende verhalen van de landverhuizers) de hoofdrol spelen, loont echt de moeite. Voor alle info, zie [www.redstarline.be](http://www.redstarline.be) waaruit onderstaande foto)



### ANTWERPEN: TENTOONSTELLING MIGRATIE IN PLANTIS-MORETUS

Tot 5 januari 2014 loopt in Museum Plantin-Moretus (Unesco Werelderfgoed) de expo “Over komen en gaan. Beelden en beschouwingen over migratie”. Een boeiend thema, tevens aanvullend op de vaste tentoonstelling in het nieuwe RED STAR LINE Museum aan de Rijnkaai. Zie ook [www.museumplantinmoretus.be](http://www.museumplantinmoretus.be)

## **ANTWERPEN: WATERERFGOED VLAANDEREN IN ACTIE !**

Op dit ogenblik waren reeds meer dan 200 deelnemers ingeschreven voor een door WEV-voorzitter Eric Van Hooydonk groots opgezette informatieavond, die op 26 november 2013 in het KBC-torengedebouw aan de Eiermarkt te Antwerpen plaats vindt. Met tal van sprekers en tussenkomsten streeft WEV (Watererfgoed Vlaanderen) naar de presentatie van een "status quaestionis" inzake het watererfgoedbeleid in Vlaanderen. Toegang gratis, mits inschrijven (verplicht) via de WEV-website. [www.watererfgoed.be](http://www.watererfgoed.be) .

## **ANTWERPEN: SLUISMEESTERHUIS HERBERGT BELGIAN SHIPS ARCHIVE**

"Belgian Ships Archive" heeft een mooie thuisbasis gevonden in een sluismeesterhuis (of 'dienstgebouw') aan het Royersluis. Het informatiecentrum handelt over de Belgische Koopvaardij, met inbegrip van sleepdienst, de visserij enz. De collectie omvat vele duizenden foto's en documenten van schepen die onder Belgische vlag vaarden vanaf de vroege 19<sup>de</sup> eeuw tot nu. "Belgian Ships Archive" is een vereniging voor zeevarenden en alle geïnteresseerden in deze branch. Adres: Dienstgebouw Royerssluis, Letlandstraat 2, 2030 Antwerpen.

## **ANTWERPEN: BEZOEK HET FELIXARCHIEF MET ANTWERPENAVERECHTS**

Het FelixArchief, gemeenzaam "het geheugen van 't stad" geheten, huisvest het Stadsarchief Antwerpen. Dit omvat ook private archieven, bijvoorbeeld de archieven van de Antwerpse Water Werken, van Club Telegraphic, van de scheepswerven Cockerill Yards, enz. U kan het archief bezoeken ofwel via een persoonlijk bezoek als gebruiker en raadpleger van documenten in de leeszaal (open dinsdag tot vrijdag van 8.30 u tot 16.30 uur), ofwel in groep. De werking van het gebouwt vroeger, de herbestemmingswerken en de huidige lokalen kan u inderdaad ontdekken tijdens een rondleiding. Deze toers worden verzorgd door Antwerpen Averechts vzw, en zijn aan te vragen via [secretariaat@antwerpenaverechts.be](mailto:secretariaat@antwerpenaverechts.be) / [www.antwerpenaverechts.be](http://www.antwerpenaverechts.be)

## **BERCHEM: NIEUWE "EXTRA CITY" IN OUDE WASSERIJ**

In de Eikelstraat 25-31 te Berchem heropent een Antwerpse Kunsthal haar deuren in het voormalig wasserijcomplex Goossens. Carl Jacobs (woordvoerder van Extra city): "De industriële ruimte is radicaal gestript door de ontwerpers Frederic Vandoninck en Wouter Willems, die hier en daar nieuw materiaal (vooral spaanderplaat en plastieken golfplaten) aanbrachten". Het resultaat oogt weerbarstig en ruw: een geknipte plek dus voor "Kunsthal Extra-City" die op zaterdag 14 september jl. opende met een feest én een tentoonstelling van de radicale architect "enfant terrible" Luc Deleu.

In een vroeger vergaderzaaltje komt een kleine, intieme cinema, aan de straatkant komt een café. Extra City kan 6 jaren in Berchem blijven, evenals de redactie van het tijdschrift Gagarin, kunstenaarsinitiatief Lokaal O1. Lees meer over deze nieuwe Antwerpse "place to be" in [www.extracity.org](http://www.extracity.org)

## BOOM EN DE “NEW BELGICA”



Bezoek de websites [www.steenschuit.be](http://www.steenschuit.be) en [www.newbelgica.org](http://www.newbelgica.org), zie foto en beleef de bouw in een loods in de historische wijk “Noeveren” van de replica van het beroemde Belgica, het schip waarmee de Belg Adrien De Gerlache in 1897-99 de eerste wetenschappelijke expeditie realiseerde op Antarctica en aldaar overwinterde in onwaarschijnlijk barre omstandigheden.

De Belgicawerf kan bezocht worden door individuen (elke woensdag, zaterdag en zondag van 13.30 tot 17 uur). Tijdens de wintermaanden eerst telefonisch aanmelden bij An Boen van Toerisme Rupelstreek-Vaartland (03/880.76.25), E-mail: [an@trvl.be](mailto:an@trvl.be). Op dit adres kan ook een groepsbezoek worden aangevraagd.

De bouw van New Belgica, door de VDAB erkend als opleiding van werkzoekenden in De Steenschuit, kadert tevens in “Heroes2c”, een Europees samenwerkingsproject waarin nog meer historische schepen worden nagebouwd en kennis uitgewisseld wordt rond het bouwen van klassieke schepen. (zie [www.medwayqueen.co.uk](http://www.medwayqueen.co.uk) over de Medway Queen Preservation Society en [www.tourville.asso.fr](http://www.tourville.asso.fr) over de herbouw van het oorlogsschip Jean Bart o.l.v. de “Association Tourville”).



uit [www.medwayqueen.co.uk](http://www.medwayqueen.co.uk)



uit [www.tourville.asso.fr](http://www.tourville.asso.fr)

## RUPELSTREEK: HET TIJ KEERT!



Onder het motto “Het tij keert!” werd in de Rupelstreek een cross-over project over watergebonden erfgoed langs beide oevers van de Rupel gestart. Ruggengraat is een reizende tentoonstelling. Bezoekers worden actief betrokken en fungeren aan vraag- en antwoord-baak. Toerisme Rupelstreek Vaartland coacht het project. Info: [www.trvl.be/hettijkeert](http://www.trvl.be/hettijkeert) , waaruit nevenstaand uittreksel

## WIJNEGEM: WONEN EN WERKEN IN MOUTERIJ ALBERT

Tot voor een paar jaar (en dat sedert 1998) was de site van de oude mouterij te Wijnegem langs het Albertkanaal voorbehouden voor tentoonstellingen en antiek-restauratiecentrum van Alex Vervoordt (° 1947), eigenaar van de waterburcht te 's Gravenwezel. Dit verandert nu. Het “Museum Vervoordt” blijft er, maar Alex Vervoordt (en zijn zoon Dick Vervoordt, verantwoordelijk voor het vastgoed binnen de onderneming) laten het complex heden onlangs grotendeels verbouwen tot luxueuze lofts. De werf is nog bezig, de oplevering is voorzien in het najaar 2015.

Er wordt een beroep gedaan op drie Belgische architectuurbureau's: Stefaan Beel, Coussée & Gori en Bogdan & Van Broeck. Ze zullen de kwaliteiten van de industriegebouwen respecteren. Deze dateren uit diverse perioden: in 1857 richtte de familie Meeùs hier een likeurstokerij op, waarvan de bakstenen magazijnen nog getuigen. Toen het Albertkanaal een realiteit werd (1930) werd vlakbij de zuidelijke kaai de Mouterij Albert opgericht. Deze werd na WO II uitgebreid met nieuwe, betonnen, 44 meter hoge silo's. Deze silo's rusten op hoge betonnen pijlers, zodat onder de silo's een grote ruimte aanwezig is, de zogenaamde “Zuilenzaal”, het gedeelte dat zo'n goede 20 jaar geleden door Axel Vervoordt werd ingericht als expozaal voor grote (sfeervol verlichte) topcollectiestukken. Andere delen van het complex dienden als restauratiewerkplaatsen en magazijnen.

Van de 98 voorziene wooneenheden, die nu in bouw zijn, werden er reeds nu al een 50-tal verkocht (prijzen: ca. 300.000 à 600.000 Euro, voor zeer grote appartementen 1.500.000 Euro en méér). Bron: Eric Rinckhout: “Een kunstdorp in de stad, getekend Vervoordt”, De Morgen 14 mei 2013, M-katern, p. 6-7.

Zie voor meer info over dit prestigieus project [www.kanaal.be](http://www.kanaal.be) en [www.axel-vervoordt.com](http://www.axel-vervoordt.com). Op deze sites worden de jaarlijkse opendeurdagen en bijzondere events aangekondigd. Bezoekadres: KANAAL, Stokerijstraat 15, Wijnegem.

## **PROVINCIE LIMBURG**

### **BERINGEN: SLOOP KOLENWASSERIJ VOORLOPIG AFGEWEND**

De dreiging van een “deklassering” van de laatste kolenwasserij van Vlaanderen in Beringen werd afgewend. Vlaams minister Geert Bourgeois, serieus onder druk gezet door de vastgoedlobby (die de herinrichting van de mijnterreinen in handen geeft) om de monument-status van de kolenwasserij Beringen ongedaan te maken, werd –net op tijd- met aandraag gevraagd hiervan af te zien. Het tegenstandpunt (pro-behoud) werd aangevoerd door een werkgroep van deskundigen, het Vervolg, Mijnmuseum Beringen. Diverse brieven, ook gestuurd door de Waals-Brusselse PIWB, misten hun effect niet en ze werden persoonlijk beantwoord door minister Bourgeois. Daarmee zijn de declassering en sloop wel afgewend maar anderzijds is er nog geen begin gemaakt van een duurzame renovatie en / of herbestemming. De minister beloofde een afvaardiging van de brieveschrijvers uit te nodigen wanneer het dossier opnieuw ter tafel gebracht wordt en een team van deskundigen hierover besprekingen zal voeren. Wordt dus vervolgd.

### **BORGLOON: SLOOP DREIGT VOOR STROOPFABRIEK**

Het stadsbestuur van de fruitstad Borgloon wil geen middelen meer investeren in de stroopfabriek-renovatie. Vreemd dit te horen, zes jaar nadat deze erfgoedsite grote winnaar van het tv-programma ‘Monumentenstrijd’, toen het ‘Limburggevoel’ triomfeerde, aangewakkerd door regionale BV’s als Stijn Meuris. Het leek erop dat er bergen konden verplaatst worden en de oude stoomstroopfabriek eindelijk ging gerestaureerd worden. De Vlaamse en Limburgse overheid maakten wel al aanzienlijke middelen vrij om van de oude fabriek een nieuwe trekpleister te maken vlakbij de deel van het gebouw waar terug stroop gemaakt werd. In 2006 begon Raf Bleus inderdaad in situ met de opstart van traditioneel stroopmaken (onder de merknaam ‘Loonse stroop’). De vroegere burgemeester Eric Awouters (die in Leuven de SIWE-tentoonstelling “Belle-de-Louvain” mee openstelde) steunde het project volop, maar de huidige bewindvoerders braken hun belofte om verder werk te maken van ondersteuning van dit stukje gastronomisch erfgoed. De huidige burgemeester (Deneuker) zegt in een impasse te zijn geraakt. Hij wil geen ontslagen bij de gemeenteambtenaren. Indien verder geld gaat naar de stroopfabriek, dan dreigen er ontslagen. De nakende sloop dreigt dan ook. De droom van een gemeenschap breekt nu. De Borgeloonse bevolking was al fier was op het masterplan met de gerenoveerde stroopfabriek, met een onderdak voor traditioneel stroopmaken, plaats voor lokale verenigingen, een atelier voor fietsenherstel en -verhuur, een proeflaboratorium, enz.

### **EISDEN-MIJNTERREIN WORDT TOERISTISCHE ZONE EN WOONGEBIED**

LRM-topman Stijn Bijmens stelde het masterplan ‘Terhills’ voor, waarbij de mijnterreinen achter de heden verweesde schachtbokken van Eisden zullen omgevormd worden tot “toeristische zone” plus een hoogwaardig bungalowpark met 600 wooneenheden, een zwembad, hotel en winkelcentrum...

### **HASSELT: JENEVERMUSEUM SLOOT DE DEUREN**

Zo’n titel doet een (erfgoed)mens altijd schrikken. Gelukkig is de sluiting (vanaf 24 november 2013) maar voorlopig, want de tijd is aangebroken om diverse werken in het museum en de presentatie uit te voeren. Voor het ontwerp daarvan signeerde het Gentse bureau Madoc. Een preciese datum voor de heropening vonden we niet. Dus volg de verbouwingswerken en tussentijdse activiteiten op [www.jenevermuseum.be](http://www.jenevermuseum.be).

## **HEERS EN ZIJN (MOGELIJKS) SCHRIJFMACHINEMUSEUM**

Boudewijn Knevels, woonachtig in Mettekoven, wil zijn unieke collectie schrijfmachines over naar het gemeentelijk Administratief Centrum van Heers (tel.: 011/48.01.22). Zie ook [www.boudewijnknevels.be](http://www.boudewijnknevels.be) (tel.: 011/48.67.05). Bron: Erfgoedkrant Haspenbgouw (okt. 2012, jg. 1, nr. 2).

## **MIJNSTREEK: HET VERVOLG SCHREEF “TIJD VOOR ACTIE!?”**

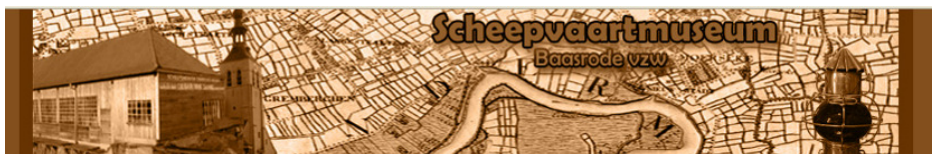
Paul Boutsen en Ine Metalidis van Het Vervolg verspreidden een tekstbundel, getiteld “Tijd voor Actie!? Ontwikkeling van het erfgoed in de Mijnstreek”,. Het is een warm pleidooi tot handelen, conform de inzichten die in de voorbije jaren zijn geschreven en gezegd in heel wat dure masterplannen voor de ontwikkeling en erfgoedbeleid in/van de Mijnstreek. Goed nieuws is dat het SALK (Strategisch Actieplan Limburg) zal investeren in het ontsluiten van het mijnerfgoed, maar daarbij ook aandacht zal geven aan het versterken van het menselijk netwerk in de regio... Het document is erg inzichtelijk en up to date. Alvast veel succes toegewenst.

We woonden ook de (wellicht) laatste opening mee van een COALFACE tentoonstelling (gecoördineerd door Karen Wyckmans) over grootschalige mijnbouwexploitaties in Canaris (Andesgebergte, Peru), die de natuurlijke habitat van de oorspronkelijke mijnwerkers en landbouwers dreigt te vernietigen. De kunstenaars Juan Javier Rivera ANDIA en Peter SNOWDON presenteerden in het hoofdgebouw van de koolmijn te Waterschei aangrijpende foto's en filmfragmenten.



## **PROVINCIE OOST-VLAANDEREN**

### **BAASRODE: SCHEEPSWERVEN WERDEN CENTRUM VOOR VAREND ERFGOED**



uit  
[www.scheepswervenbaasrode.be](http://www.scheepswervenbaasrode.be)

De erfgoedsite “Scheepswerven Baasrode”, eigendom van vzw Scheepvaartmuseum Baasrode, is niet alleen een schitterend regionaal museum over scheepsvaart en scheepsbouw ([www.scheepswervenbaasrode.be](http://www.scheepswervenbaasrode.be)). Hier is ook de stek van het “Centrum voor Varend Erfgoed Vlaanderen” en de thuisbasis van de Monumentenwacht Varend Erfgoed ([www.oost-vlaanderen.be/monumentenwachtvarenderfgoed](http://www.oost-vlaanderen.be/monumentenwachtvarenderfgoed)).

### **GENT: DE BARGE ALS VAREND ERFGOED**

De Gentse Barge is een getrouwe kopij (maar in tegenstelling met het 17<sup>de</sup> eeuwse origineel schip wel uitgerust met een motor), die tot stand kwam op initiatief van wijlen kapitein De Wilde en Walter De Buck. Ter herinnering: De Barge is te huur. Alle info: Delise Belmans, 0473/48.26.59 (kantooruren) en [www.gentsebarge.be](http://www.gentsebarge.be)

### **GENT: BATAVIA-BRUG VIERT EERSTE VERJAARDAG**

Vorig jaar werd de Batavia-voetgangsbrug over het Handelsdok ingehuldigd, als aanloop naar de uitvoering van het “Scharnierproject” waarbij door het Gentse stadsontwikkelingsbedrijf AG SOB een nieuwe woonwijk gerealiseerd zal worden tussen de oostelijke oever van het Handelsdok, Houtdok en de Afrikalaan. De voorbereidingen zijn volop aan de gang. Gelukkig werd beloofd een aantal industriële relictten in situ te integreren zoals wat rest van een oude betoncentrale (met grote kraan). Wordt vervolgd.

### **RONSE EN CC DE VERVERIJ**

Het nieuwe cultuurcentrum De Ververij is gehuisvest in een voormalige spinnerij, weverij en ververij in de Wolvestraat te Ronse. Bij de oprichting werden een aantal industriële ruimten behouden, met of (bij de parking) zonder de karakteristieke sheddaken. Het heeft een meer dan lokale uitstraling en herbergt ook de Stedelijke Kunstacademie. Adres: CC De Ververij, Wolvestraat 37, 9600 Ronse. Tel.: 055/23.28.01

## **PROVINCIE VLAAMS-BRABANT**

### **ROTSELAAR: GROEPSWONEN IN EN OM DE WATERMOLEN**

De beheerders van de molen van Rotselaar kregen op 27 april 2013 in het Provinciehuis Boeverbos te Brugge het kenteken Actieve Molen 2013. De molen levert elektrische energie en die komt goed van pas in het groepswoonproject. Laura Vanderhoven maakte hierover een scriptie architectuur aan de Prov. Hogeschool Limburg. Zie ook "Onder de leeslamp" onder die naam.

## **PROVINCIE WEST-VLAANDEREN**

### **VVV - BLANKENBERGE GAF KAART "MARITIEM ERFGOED" UIT**

De wandelkaart (met stadsplan en beschrijvingen van maritiem erfgoed) is een handig middel voor een exploratie in situ. Komen aan bod onder meer: de garnaalvissersboot Jacqueline-Desine B72, het schip Victorine B606, de Scuteloods Jan Vandaame en Scute Maritiem Museum, "Majutte's" (kleine vissershuisjes), een vuurtoren, de srtek van verenigingen als "De Vrije Visscherye" (dansgroep), "Ebbe & Vloed" (folk-groep), de jachthaven en "windscherm", de pier, het beeld van Sterken Dries (beeldhouwer Guillaume Charlier, 1900)...

### **MENEN EN ZIJN JUKEBOXMUSEUM**

De Site Roussel, gelegen aan de oude Leiearm in Menen (Wervikstraat 192, 8930 Menen), is de thuisbasis van een unieke collectie jukeboxen en radio's en ernaast het Grensarbeidmuseum, ingericht in een stijlvolle villa. Alle info op [www.siteroussel.be](http://www.siteroussel.be) / Tel.: 0499/537.625. E-mail: [info@siteroussel.be](mailto:info@siteroussel.be)

### **OOSTDUINKERKE VERWACHT U IN NAVIGO**

Een beetje vreemd, die nieuwe naam en logo "NAVIGO", waaronder –voor de zekerheid- in kleine letters de vertrouwde benaming "Nationaal Visserijmuseum Oostduinkerke" is blijven staan. De grondige opfrissing en nieuwe opstelling slaat aan bij het publiek. Hoofdthema is de visserij maar met daarbij de sociale dimensie van de mens achter deze tak van de economie. De slogan "Over Leven op ZEE" in de flyers liegen er niet om. Het gaat niet enkel over het leven in /op zee, maar ook omtrent "overleven" in deze vaak vijandige, gevaarlijke biotoop. De afdeling die ons meest ontroert is die over de IJslandvaarders, die soms weken weg waren van hun gezin en waarbij regelmatig vissers omkwamen in zwaar, vroeger moeilijk voorspelbaar stormweer. Het NAVIGO museum moet je ontdekken en regelmatig herontdekken bij tijdelijke tentoonstellingen, vermeld op website [www.navigomuseum.be](http://www.navigomuseum.be).

### **OOSTENDE: DE GROTE POST WERKT ALS CULTUURMAGNEET**

De "Grote Post", één van de belangrijkste creaties van Gaston Eysselinck werd twee jaar geleden grondig gerenoveerd (door B-Architecten) en werden de belangrijkste componenten op deskundige manier gerestaureerd. Intussen is deze plek, terug voor het publiek opengesteld op 21 december 2012, een belangrijke culturele aantrekkingspool geworden. Dat komt omdat ook tijdens de zomermaanden, als de meeste theaters gesloten zijn, optredens plaatsvinden (o.m. in het kader van het festival TAZ ("Theater Aan Zee")).

## **BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST**

### **BRUSSELS GEWEST: TIJDSCHRIFT “ERFGOED” OVER INDUSTRIEEL ERFGOED**

Het nummer 8 (november 2013) van “Erfgoed Brussel” handelt bijna volledig over industriële architectuur en erfgoed te Brussel. Zie voor de referenties naar onze rubriek onder de leeslamp onder Bertels, Stevens en Valcke.

### **GODIN-SITE: GEVREESDE KAALSLAG SPAART SLECHTS EEN PAAR RELICTEN**

Wat gevreesd werd (na het verlenen van de verschillende vergunningen aan projectontwikkelaar Mestdagh) gebeurde: bijna alle gebouwen van de kachelfabriek Godin langsheen de Werkhuizenkaai te Laken werden in september jl. in snel tempo gesloopt, in het vooruitzicht van de bouw van een shoppingcentrum (‘Just under the Sky’); Het pleidooi van de erfgoedsector om de oudste industriële sheds van de Brusselse regio te hergebruiken als overdekte markt viel in dovemansoren. Alleen het vier verdiepingen tellend magazijn en uiteraard de reeds beschermde ‘Familistère’ (die heden door OCMW-Brussel omgevormd wordt tot sociale woningen) blijven overeind.

De voorgeschiedenis van deze pijnlijke zaak kan herlezen worden in o.m. het tijdschrift “Bruxelles en mouvements”, nr. 226, oktober 2009, p. 9 e.v. (meer bepaald de bijdrage van Claire Scohier: “*Godin – on ne change pas l’affectation d’un site d’un coup de cuillère à poêle!*”).

Erg dat de conclusies van diverse erfgoedstudies niet gevolgd werden. We noemen slechts de “*Rapport. Le site des anciennes usines Godin à Laeken – Bruxelles. Etude historique – contexte actuel*” i.o.v. de “Maître d’ouvrage EQUILIS SA », door COOPARCH-R.U. in samenwerking met Clémence Mathieu.

### **LAKEN: PLANNEN VOOR BYRRH LOPEN VAST**

Het Brusselse OCMW wil in het beschermde Byrrh-gebouw (Dieudonné Lefèvestraat) dat in 2007 werd aangekocht logistieke bedrijfjes onderbrengen. De Commissie Monumenten- en Landschappen verzet zich tegen de aanleg van een ondergrondse parking, dat ontwerper Ozon voorzag, gevolg gevend aan de wensen van de bouwheer. Bron: BDW, nr. 1378, p. 2, donderdag 16 mei 2013.

### **SCHAARBEEK: BEZOEK HET CLOCKARIUM**

In een mooie Brusselse woning in Art Decostijl presenteert het Clockarium een unieke verzameling klokken als schouwgnituren. Over 3 verdiepingen worden meer dan 1000 voorwerpen getoond, vooruit uit het interbellum. Adres: Reyerslaan 163, 1030 Brussel, toegang alleen op zondagnamiddagen om 15.05 uur ! Rondleidingen op andere tijdstippen na afspraak. Tel.: 02/732.08.28 / Website: [www.clockarium.be](http://www.clockarium.be)

## **SINT-GILLIS: OPENING VAN “LA TRICOTERIE”**

De Brusselse regio heeft er een nieuwe ontmoetingsplaats bij, ingericht in een voormalig werkplaats waar pasta en later zetels werden vervaardigd. Initiatiefnemers zijn Joëlle Yana en Xavier Campion, bekend van o.m. webdesign Vertige, Y-Media en de interactieve sites Demandezleprogramme.be en Comedien.be. Het adres van “La Tricoterie” is Théodore Verhaeghenstraat 158, Sint-Gillis. Lees meer in de bijdrage van An Devroe “Na de indignados, de tricoteurs” (Brussel deze Weeknr. 1369, 14 maart 2013) en op website [www.latricoterie.be](http://www.latricoterie.be).

## **SINT-JANS-MOLENBEEK: KUNST IN EEN MAALDERIJ**

Het leegstaand pakhuis en maalderij Moulart langs het Kanaal van Charleroi wordt in afwachting van renovatie en cultuur- en bedrijvencentrum hergebruikt door artistieke actoren zoals “CollectifauQuai”. In april van dit jaar werd bekend dat de eigenaar (Grondregie Brussel) het pand wil verkopen aan de gemeente en de huidige gebruikers wil uitzetten. (Brussel Deze Week nr. 1394, 19 september 2013, p. 11). Bij ons weten is intussen weinig vooruitgang in de zaak. Het leegstaand gebouw takelt intussen verder af...

## **SINT-JANS-MOLENBEEK: LA FONDERIE-UITGAVE “GASMASKERS VERPLICHT”**

Nummer 47 van “Les Cahiers de La Fonderie” draagt de sprekende titel “Port du masque obligatoire”. Het bevat diverse artikels omtrent gevaarlijke werksituaties, verontreiniging op en nabij de werkvloer van bedrijven, beroepsziekten (van silicose bij mijnwerkers tot huidkankers en aantasting door asbest bij bouwvakkers). Ook afstompend werk met gebrek aan lichaamsbeweging bij bandwerk leidde al vroeg tot specifieke ziekten. Het cahier toont aan dat de erkenning door de overheid van diverse ziekten als “beroepsziekten” vaak heel lang duurde en voor velen te laat komt. Ook handelt een bijdrage over smog en fijn stof, over en milieuverontreiniging in Brussel vroeger en nu. Prijs: 12 E (postkosten niet inbegrepen).

Wil u op de hoogte blijven van de activiteiten in La Fonderie, vraag dan de gratis maandelijkse nieuwbrief aan “Les Nouvelles de La Fonderie” boordevol informatie over stadstoers industriële en sociale geschiedenis (en erfgoed) over stages, voordrachten en tentoonstellingen: [info@lafonderie.be](mailto:info@lafonderie.be). Of raadpleeg de uitstekende website: [www.lafonderie.be](http://www.lafonderie.be).

## **WALLONIË**

### **CHARLEROI: TENTOONSTELLING “GEOGRAFIE” IN HET CCS**

Het CCS is het “Centre de Culture Scientifique” van de ULB (een satellietdienst in de groene periferie van Charleroi). Tot 6 juni 2014 loopt daar het educatief project en tentoonstelling “Géographie en Observation”. Adres: Campus de Parentville, rue de Villers 227, 6010 Charleroi. Website: [www.ulb.ac.be/ccs](http://www.ulb.ac.be/ccs)

### **CHARLEROI : LE BOIS DU CAZIER IN BEELD**

« Le Passé, présent pour le futur » (« Het verleden, begin van de toekomst ») is de titel van een DVD, geproduceerd door het mijnbouwgoedsite Le Bois du Cazier. De documentaire film blikt terug in het verleden, het cement (de start) van heden en toekomst... Meer info op: [www.leboisducazier.be](http://www.leboisducazier.be)

### **CHENEE : SCHOORSTEEN ZINKFABRIEK GERED**

De erfgoedactie van PIWB asbl voor het behoud van een bedreigde fabrieksschouw van « L’Usine Cuivre et Zinc » te Chenée nabij Luik wierp vruchten af. Deze schoorsteen van een zeldzaam type (namelijk op halve hoogte van de gemetselde constructie omgeven door een betonnen water-reservoir, eertijds dienstig voor de afkoeling van machines) werd intussen door de Waalse overheid beschermd als monument. Zie [www.patrimoineindustriel.be](http://www.patrimoineindustriel.be) en de ongepubliceerde PIWB-erfgoedstudie door Guido Vanderhulst “*Sauvegarder la cheminée de l’Usine Cuivre et Zinc à Chenée*”. Guido Vanderhulst (0477/25.06.61) is gewezen directeur van La Fonderie en initiatiefnemers van “Brusselabriek vzw”.

### **KELMIS (LA CALAMINE) EN HET ERFGOED VAN DE ZINKINDUSTRIE**

In Duitstalig België ligt Kelmis (La Calamine), een plaats waar de zinkindustrie al vroeg tot ontwikkeling kwam. In het plaatselijk heemkundig museum, het “Göhlalmuseum”, wordt hier aandacht aan besteed, maar de oude sites van exploitatie zijn slecht ontsloten voor de bezoeker. De site brengt hierin verandering. Ontdek de oude landschappen en relictten via <https://tchorski.morkitu.org/3/calamine-01.htm>

### **SPIENNES (MONS): BEZOEKERSCENTRUM “SILEX’S” IN OPBOUW**

De neolitische vuursteenmijn van Spiennes nabij Mons werd reeds in 2000 als UNESCO-Werelderfgoed site genomineerd, maar de zichtbaarheid van dit ondergronds erfgoed was tot op heden voorbehouden voor een handvol ingewijden. Onlangs werd de eerste steen gelegd van een bezoekerscentrum, ontworpen door het architectuurbureau Holoffe en Vermeersch. De openstelling is voorzien in 2015. Circa 5500 bezoekers per jaar zullen ook een geleid bezoek kunnen brengen aan een deel van de ondergrondse mijnrelictten.

### **VENNBahn WERD FIETS- EN WANDELPAD**

De Vennbahn is niet meer, evenmin het tot ca. 1995 als museumspoorlijn uitgebate spoortraject. Nu is er een 125 km lang fietspad van Aachen tot Troisvierges in het Groothertogdom Luxemburg. De route maakt deel uit van het RAVel-programma (fiets- en wandelpaden) van het Waals Gewest. Info: [vennbahn@eastbelgium.com](mailto:vennbahn@eastbelgium.com) .

## **WERELDOORLOG I – GIDS WALLONIË**

Ook in het zuidelijk deel van België krijgt het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog veel aandacht. Onlangs publiceerde het IPW (Institut du Patrimoine Wallon) een lijvige studie van Daniel Conraads en Dominique Nahoë, getiteld “*Sur les traces de 14-18 en Wallonie. La mémoire du patrimoine*”. Verkrijgbaar via IPW (45 Euro + postkosten), zie de nieuwe IPW-website: [www.institutdupatrimoine.be](http://www.institutdupatrimoine.be)

## **INTERNATIONAAL NIEUWS (algemeen & alfabetisch per land)**

- Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op [www.ticcih.org](http://www.ticcih.org) / E-mail: [ticcih@mtu.edu](mailto:ticcih@mtu.edu)
  - We vermelden ook de website van ICOMOS: [http://www.icomos.org/centre\\_documentation/bib/industrialheritage.pdf](http://www.icomos.org/centre_documentation/bib/industrialheritage.pdf) met honderden pagina's informatie over de talrijke dossiers over industrieel erfgoed die tot het "World Heritage" behoren. Zie ook : [www.mnactec.cat/ticcih/inventory.php](http://www.mnactec.cat/ticcih/inventory.php)
- Surf ook naar [www.erih.net](http://www.erih.net) voor informatie over de Europese industrieel erfgoedroutes.

## **DUITSLAND**

### **BERLIJN: BERLINER ZENTRUM FÜR INDUSTRIEKULTUR**

Dit centrum, afgekort BZI, focust haar inspanningen vooral op de herwaardering van "Elektropolis Berlin", het uniek, vertakt geheel van erfgoedsites omtrent de productie en distributie van elektriciteit. Naast publicaties en tentoonstellingen werden thematische routes uitgewerkt omtrent "Die vernetzte Stadt" (de stad als meervoudig netwerk van aanvoer van energie, water, gas, elektriciteit, verkeer...), "Jenseits der Steckdose" (van energiecentrale tot stopcontact), "Energetische Landschaften", "Stadthygiene", "Aktive Industrie in alten Gemäuern", "Alltagsleben und Sterben" (over voorzieningen voor jonge levenden, ouderlingen en ... doden), "Urban Mining" (over de stad als "recyclingsfabriek", doch ook noch steeds van afvalbergen). Coördinatrice is Marion Steiner ([marion.steiner@htw-berlin.de](mailto:marion.steiner@htw-berlin.de) / zie ook [www.industrie-kultur-berlin.de](http://www.industrie-kultur-berlin.de))

### **KALKAR: FUNPARK IN EEN KERNCENTRALE**

In 1972 werd besloten de Schneller Brüter-kerncentrale nabij Kalkar op te richten. In 1985, twaalf jaar later was de centrale (bijna) klaar, maar het burgerprotest tegen de opstarting en exploitatie van de centrale had toen al internationale proporties aangenomen. In 1991 werd door een internationaal consortium besloten af te zien van de exploitatie. In 1995 werd de centrale omgevormd tot een heus pretpark met (vanaf 1996) hotelkamers (in het nooit opgestart reactorengedouw. In de koeltoren van de centrale werd een gigantische draaimolen gebouwd en de buitenkant van koeltoren wordt gebruikt als "grootste klimwand van het land. In 2002 werd de hele zaak omgedoopt tot Kernie's Familiepark – Wunderland. Jaarlijks komen er zo'n 500.000 (vooral jeugdige) bezoekers vanuit heel Duitsland en van erbuiten het bijzonder pretpark bezoeken. Meer info over bezoek: [www.wunderlandkalkar.eu](http://www.wunderlandkalkar.eu)

## TRABANTONTWERPER WERNER LANG OVERLEDEN

Vorbije zomer overleed in Zwickau Werner LANG, de vader van de Trabant. Dit was een auto-merk dat een symbool werd van de Duitse Democratische Republiek (DDR). Tussen 1964 en 1990 rolden er zo'n 3 miljoen tweecilinder-Trabantjes van de band. Trabant betekent letterlijk "satelliet". Toen de late jaren vijftig Werner Lang de bouww van de Trabant voorbereidde werd over weinig anders gesproken dan over spoetniks, de eerste kosmonaut Gagarin en de ruimt hond Laika. Sinds 1990 werd in het verenigde Duitsland de Trabant een cult- en verzamelobject, dat universeel gekoesterd wordt....

## FRANKRIJK

### MIJNMUSEUM LEWARDE: MINI-MINE, MAXI-PASSION



Tot 31 december 2013 loopt in het Centre Historique Minier te Lewarde de tentoonstelling over mijn-modelbouw. De oude en nieuwe schaalmodellen van mijninstallaties in alle groten en formaten getuigen van de grote interesse en verknochtheid van de makers, meestal mijnwerkers, met hun werk en de mijnbiotoop. Noch steeds (twintig jaar na het sluiten van de laatste koolmijnen) maken mensen hun hobby van mijn-modelbouw. Alle praktische info op [www.chm-lewarde.com](http://www.chm-lewarde.com).

## NEDERLAND

### MARTIEM ERFGOED: TIPS VOOR EEN ONTDEKKING IN ZEELAND

Leer het watererfgoed van Zeeland kennen via het "Platform Maritiem Erfgoed Zeeland" (SCEZ) dat is ondergebracht bij de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland ([www.scez.nl](http://www.scez.nl)) en de spreekbuis is van Maritieme evenementen, maritieme collecties en museumhavens.

Zeeuwse musea met maritieme collecties zijn onder meer:

- het Museum Arnemuiden ([www.museumarnemuiden.nl](http://www.museumarnemuiden.nl));
- het Streekmuseum De Meestof te Sint-Annaland ([www.demeestof.nl](http://www.demeestof.nl));
- het Visserijmuseum Breskens;
- het Zeeuws Maritiem MuZEEum te Vlissingen ([www.muzeem.nl](http://www.muzeem.nl));
- het Brouws Museum te Brouwershaven ([www.brouwsmuseum.nl](http://www.brouwsmuseum.nl));
- het Oosterscheldemuseum te Yerseke
- het Maritiem Museum en Museumhaven te Zierikzee ([www.museumschouwenduiveland.nl](http://www.museumschouwenduiveland.nl) en [www.museumhavenzeeland.nl](http://www.museumhavenzeeland.nl)).

Een goede formule is de bezoeken aan te vatten met een verkenning van het (gans het jaar geopende) MuZEEum te Vlissingen (Nieuwendijk 11). Dit biedt de breedste kijk op de historische, economische en sociale betekenis van de zeevaart en aanverwante domeinen. Het museum, open op werkdagen van 10 tot 17 uur en tijdens weekeinds van 13 tot 17 uur, sluit echt maar één dag per jaar, namelijk op Nieuwjaarsdag !

Het "Platform Maritiem Erfgoed Zeeland" overkoepelt ook tal van vrijwilligersorganisaties zoals de Stichting Behoud Hoogaars ([www.hoogaars.nl](http://www.hoogaars.nl)), de Stichting Traditioneel Varend Erfgoed Zeeland



([www.traditioneelvaren.nl](http://www.traditioneelvaren.nl)), de Schippersvereniging Houthaven-Goes, of nog de Stichting Historische Scheepswerf C.A. Meerman ([www.werfarnemuiden.nl](http://www.werfarnemuiden.nl)).

Adres SCEZ: Groenmarkt 13, Middelburg / E-mail: [maritiemerfgoed@scez.nl](mailto:maritiemerfgoed@scez.nl)

Daarnaast bestaan bedrijven die historische schepen verhuren met kapitein. Eén ervan is "Avontuur", de laatste nog varende Zeeuwse 2-mast klipper, gebouwd in 1914 ([www.avontuurgoes.nl](http://www.avontuurgoes.nl))

## **BEZOEK HET RIJDENDE MUSEUM "STOOMTREIN GOES-BORSELE"**

Deze museumspoorlijn zet stoom- en oude diesellocs in om treinstellen uit de periode begin van vorige eeuw tot ca. 1950 te laten rijden tussen Goes en Borsele. De ritdagen en tarieven vindt men terug op [www.destoomtrein.nl](http://www.destoomtrein.nl) / E-mail: [info@destoomtrein.nl](mailto:info@destoomtrein.nl) / Bezoekadres: Albert Plesmanweg 23, 4462 GC Goes (NL).

## **OTTERLO: HET ONBEKENDE TEGELMUSEUM**

Wie aan Otterlo denkt, krijgt beelden op het netvlies van de Hoge Veluwe en het Kröller Müller... Weinigen weten dat hier ook een interessante collectie tegels getoond wordt in het Nederlands Tegelmuseum (Adres: Eikenzoom 12 te 6731 BH Otterlo). Het privémuseum wordt beheerd door Johan Kamermans [www.nederlandstegelmuseum.nl](http://www.nederlandstegelmuseum.nl) / [info@nederlandstegelmuseum.nl](mailto:info@nederlandstegelmuseum.nl) / Tel.: 0031-318.59.15.19

## **Verenigd Koninkrijk**

### **BEZOEK NEW LANARK**

Eén van de meest opwindende industrieel erfgoedsites in Groot-Brittannië is nog steeds New Lanark, de industriële kolonie uit de late 18<sup>de</sup> eeuw met "satanic mills", die ca. 1820, zo'n 200 jaar geleden dus, omgevormd werd tot een mens leefbare en meer menswaardige woon- en werkomgeving door de utopische socialist Robert Owen. In New Lanark voel je pas echt wat "industriecultuur" betekent, de maatschappij omgevormd en gekneed door pre-industrieel en industrieel ondernemerschap. Bijna nergens treedt tegelijk onroerend, roerend en immaterieel erfgoed zo sterk tastbaar naar voren. De gesloten arbeiders- en fabriekskolonie (waar het werkvolk zelfs een tijdlang betaald werden in "uurgeld" dat waardeloos wat buiten de fabriekswinkels en pubs te Lanark) was actief tot in 1968.

Na ruim tien jaar van verval zorgde de National Trust voor de redding, waarbij alle overheidsinstaties en sponsors een groot maatschappelijk draagvlak creëerden. Heden komen er jaarlijks ca. 300.000 bezoekers deze site bezoeken. Zie ook [www.newlanark.org](http://www.newlanark.org) en [www.historic-scotland.gov.uk](http://www.historic-scotland.gov.uk). Site van het bezoekerscentrum: [www.scottishwildlifetrust.org.uk/visit/visitor-centres/falls-of-clyde](http://www.scottishwildlifetrust.org.uk/visit/visitor-centres/falls-of-clyde)

## **U.S.A.**

### **WORD LID VAN DE SOCIETY FOR INDUSTRIAL ARCHEOLOGY**

Dit deskundig genootschap heet kortweg SIA. De vereniging organiseert studiedagen en –reizen, publiceert de lijvige (meestal thematisch opgevatte) "Journal" (2x per jaar) en de Newsletter (4x per jaar). Lid worden kost 20 (student) à 50 dollar (individueel lid). Alle info op [www.sia-web.org](http://www.sia-web.org) / E-Mail: [sia@mtu.edu](mailto:sia@mtu.edu) .

# ONDER DE LEESLAMP

-Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die vernieuwend zijn en algemene informatie bevatten die ook voor Vlaanderen – Brussel - België interessant is, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief.

-We verwijzen verder naar de afleveringen van de bibliografie "Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006" samengesteld door Patrick Viaene (sedert 2007 door het Gentse MIAT), gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur). Deze bibliografie werd tevens grotendeels digitaal ontsloten o.l.v. Patrick Viaene en –meer recentelijk- door MIAT-medewerkers : zie [www.viat.be](http://www.viat.be) Deze databank wordt heden herwerkt door VIAT/MIAT. Wij zijn daarbij niet betrokken en hopen alleen dat de databank binnenkort opnieuw kan geraadpleegd worden.

## BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED (VOORAL) IN BELGIË, EEN SELECTIE:

ACHTEN Theo

### **Zwart Winter Water – Mijnmonumenten Genk**

Genk, (Kamera Genk – Foto- en Digikring) 2013.

Commentaar: *Een bescheiden maar boeiende publicatie met gedetailleerd wandeltraject langs 22 monumenten (vooral kleine, vaak onopvallende maar betekenisdragende relicten) in het stadslandschap. Contactgegevens auteur: Theo Achten, Friehoevenstraat 20, Genk, [theo.achten@skynet.be](mailto:theo.achten@skynet.be)*

ADAM Jacky

### **Des Moulins et des Hommes. Tome 5 : L'Ourthe en Famenne et Condroz.**

Ortho, (Des Moulins et des Hommes asbl) 2009. Prijs : 65 €. [www.desmoulinsetdeshommes.be](http://www.desmoulinsetdeshommes.be)

ALROEY Guy, BAZIBIA Nadia, BEELAERT Bram, e.a.

### **Red Star Line 1873-1934**

Antwerpen / Leuven (Red Star Line Museum & Davidsfonds) 2013. ISBN 978-906306-644-4.

Commentaar: *Totaalstudie over Red Star Line die de belangrijkste aspecten behandelt: historische ontwikkeling van de rederij RSL, het "plek-verhaal" (met veel info over de medische controles bij emigranten), het Antwerps verhaal (trajecten van de landverhuizers in de Schelde-stad, maar ook met een link naar de immigratie van vandaag), RSL en emigranten gezien door het oog van kunstenaars (o.m. E. Van Mieghem), het Belgisch verhaal (Belgische emigratie naar Noord-Amerika), het Europees verhaal (o.m. over de Joodse emigratie), het Amerikaanse verhaal (de perceptie van de emigratie uit Europa in de V.S.) en het universeel verhaal ("altijd onderweg"). Bijzonder interessant is het hoofdstuk over de restauratie van het gebouw als museum, ontworpen door Beyer Blinder Belle (New-York), de gevolgde strategie en praktische aanpak van de transformatiewerken. Warm aanbevolen.*

ANNEMANS Jan, DEDROOG Jan, DEMEY Anthony

### **Van botter tot eurotanker. Facetten van de binnenvaart**

Gent, (Provinciebestuur Oost-Vlaanderen) 2008.

BAECK Mario

### **Gevloerd en betegeld. De Belgische tegelindustrie van art nouveau tot seventies**

Brugge, (Stichting Kunstboek) 2012.

BAERT Thierry, FERU Cécile, LINTERS Adriaan, MAURY Gilles, MONS Dominique, TERRIER Didier

### **Métamorphoses. La réutilisation du patrimoine de l'âge industriel dans la métropole lilloise**

Paris - New York (Le Passage) 2013. ISBN 9782847422825. Prijs: 45 €.

Commentaar: *Een up to date overzicht van exemplarische en baanbrekende herbestemmingen in de Rijsele metropool en zuidelijk West-Vlaanderen vanaf ongeveer 1980 tot nu. Een pluspunt zijn de degelijke, onderbouwende inleidingen. In tegenstelling met het boek van G. DEFFRENNES (zie op die naam) levert "Métamorphoses" nuttige en concrete informatie en brengt zelfs cartografisch materiaal met aanduiding van elke besproken locatie. Het opzet is duidelijk minder commercieel en sterk gericht op het behoud, in de mate van het mogelijke, van originele industrieel archeologische bouwsubstantie.*

BAERTS Alex e.a.,

**Museumbewaarpplaats NMBS Kessel-Lo, Unieke Collectie Stoomlocomotieven in een originele omgeving Ontstaan – Hoogtepunten – Einde**

zie [www.siwe.be/cahier.php?nr=5](http://www.siwe.be/cahier.php?nr=5) en [www.febelrail.be/news/2013/BVS-Shop-INFO-20131115NL.pdf](http://www.febelrail.be/news/2013/BVS-Shop-INFO-20131115NL.pdf)

BALTHAZAR Herman

**Epos van een arbeiderspaleis. Vooruit van volkshuis tot Vlaams cultuurcentrum**

In: Brood & Rozen, 2013, nr. 3, p. 56-63.

BECUWE Frank

**Het mout- en brouwhuis De Snoek**

In: ERFGOED Industrie en Techniek, jg. 22, 2013, nr. 1-2, p. 42-49.

BERTELS Inge, WERMIEL Sara, WOUTERS Ine

**Brusselse pakhuizen, een beladen toekomst?**

In: Erfgoed Brussel, nr. 8, nov. 2013, p. 9-19.

BLONDE Anne

**Plantage Mariënborg. Van koffiebes tot rum, met herinneringen van Toekijan Soekardi**

Arnhem, (Stichting LM Publishers) 2013. ISBN 978-94-6022 265 8.

Commentaar: *Nadat in Suriname plantage Mariënborg in 1988 ophield te bestaan, resteerden nog slechts herinneringen, onder meer die van voormalig werknemer T. Soekardi. Historica A. Blondé wijdde in 2011 met architect Ann Roesems binnen ARTESIS-Antwerpen haar masterthesis in Monumenten- en Landschapszorg aan de plantagecultuur en erfgoed in het district Commewijne, waarin Mariënborg biende als casestudy. Het werk is prachtig uitgegeven, voorzien van historische en hedendaagse foto's en documenten in facsimilé.*

BREYNE Leen (coörd.)

**Erfgoeddag "Stop de tijd". Inspiratiegids voor deelnemers – zondag 21 april 2013**

Brussel, (FARO), .2012.

BUSCHMANN Walter (ed.)

**Zwischen Rhein und Maas. Pionierland der Industrialisierung – Werkstatt der Industriekultur**

Essen, (Klarlex) 2013. ISBN 978-3-8375-0598-6. Prijs: 39,95 €. zie ook [www.klartext-verlag.de](http://www.klartext-verlag.de)

CRAIG Charles, DIPROSE Graham, SEABORNE Mike, **London's changing riverscape.**

**Panoramas from London Bridge to Greenwich.** Londen, (Frances Lincoln Limited Publishers) 2009. ISBN 978-0-7112-2941-9. Prijs : 30 Pounds Sterling.

Commentaar: *Uitzonderlijke studie van de bebouwing langs beide oevers lands de Theems vanaf The Tower tot Greenwich, gerealiseerd op basis van oude foto's (de meeste uit 1937) en beelden vanuit hetzelfde standpunt, geschoten in 2008. Deze foto's die tonen dat van de oude pakhuizen, in tegenstelling tot wat men vaak denkt, bijna niets meer over is. Men legt ook uit waarom dit erfgoed moest plaats ruimen voor zeer middelmatige pseudoloft-complexen en pseudo kleinschalige, commerciële bouwwerken. Een harde confrontatie, die bewaart dat wat eenmaal gesloopt wordt nooit meer terugkomt. Het boek is echt een aanrader. Hetzelfde soort boeken zou eens moeten gemaakt worden in verband met het erfgoed langs een aantal van onze Belgische waterlopen, zoals de Maas stroomop- en stroomafwaarts van Luik, een industrieel rivierlandschap waar het erfgoed van de metallurgie heden aan een ongezien tempo verdwijnt.*

CRUL Jacques e.a. **Les sites miniers majeurs de Wallonie de Wallonie, patrimoine mondial**  
Namur, (IPW) 2012.

DAELMAN Eline (red.) e.a.

**Open Monumentendag. De vier elementen: aarde, lucht, vuur en water - 12 september 2010.**  
Antwerpen, (Stad Antwerpen) 2010.

Commentaar: *De vier elementen vormden een paar jaar geleden een dankbaar thema voor een herontdekken van veel industriële en havenmonumenten. Het Antwerpse OMD-programma illustreerde dit ook met korte maar boeiende teksten over onder meer het de MAS-collectie havenkranen, het "Maritiem park" nabij het Steen, het Sint-Felixpakhuis, het Aanwervingslokaal aan het Kempisch dok, de droogdokken, het het Kattendijk- en Royerssluis, het Zuiderpershuis. Ook de inleidende teksten over de vier elementen en de Antwerpse (o.m. haven-)geschiedenis blijven waardevol.*

DE DECKER Kris

**Stangenkunst met waterrad en verdere ontwikkeling: ingenieurs mechanisch "transport" van energie** In: Molenecho's, 2013 (41<sup>ste</sup> jg.), nr. 1, p. XLI e.v.

DE COCKER Nele **Brouwerij De Klok te Zottegem herbestemd**  
In: ERFGOED Industrie en Techniek, jg. 22, 2013, nr. 1-2, p. 73-80.

DE CORTE Bruno

**Kraftwerk Langerbrugge in Gent bedreigt**

In: Industriekultur, 3, 13 (2013), p. 46-47.

DEFFRENNES Geoffroy

**Lofts et espaces ouverts dans la métropole lilloise**

Arras, (Editions Degeorge) 2011. ISBN : 978-2-916992-16-7. Prijs: 35 €.

Commentaar: *Dit is de 15de aflevering in de handige reeks Erfgoedgidsen van de Dienst Erfgoed van het Provinciebestuur Antwerpen, i.s.m. OKV (Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen). Historicus J. Eeckelaert, conservator en archivaris van de historische collectie Katoen Natie, levert hier met grote kennis van zaken een helder inzicht in de complexe historiek van de goederenbehandling in de Antwerpse haven. De ontwikkeling van ervan (van ambacht tot commerciële vennootschappen), de specialisatie van het werk, maar ook de sociale wantoestanden komen aan bod. Daarna passeert de veelheid aan werktuigen de revue: trekpaarden, rollend materieel, hijswerktuigen, aanslagmateriaal, meet- en weegtoestellen...Vervolgens bespreekt de auteur de evolutie van de pakhuizen in de 19<sup>de</sup> en 1<sup>ste</sup> helft van de 20<sup>ste</sup> eeuw. Ook de schaalvergroting na 1945 en de actuele situatie krijgen aandacht. Warm aanbevolen!*

DE JONGHE Pit

**Water-rAnt zet watererfgoed van Schelde en haven in de zon**

In: Ruimschoots, jg. 13 (2013) , nr. 1, p. 20-21.

DEMASURE Brecht, SOENS Luc, SNAET Wikly, e.a.

**Van Centrale naar Transfo. 100 jaar elektriciteitscentrale in Zwevegem**

Zwevegem, (vzw Transfo i.s.m. Prov. W.-Vlaanderen) 2013. ISBN: 97890 8209 5203. Prijs: 30 €.

Commentaar: *Mooi groepswork van auteurs die zowel de geschiedenis van de centrale belichten als de aan de gang zijnde renovatiewerken en toekomstig gebruik van de site nieuwe functies bespreken. Het boek valt uiteen in 5 hoofdstukken: 1. De Zwevegense elektriciteitscentrale en haar omgeving (door Brecht Demasure, met o.m. een verhelderende tekst over het ontstaan en de groei van de elektriciteitssector in België). 2. De Zwevegense centrale (door Luc Soens); 3. "Een honderdjarige met toekomst" (door Willy Snaet en Ruth Deseyn); 4. "Van bedrijventerrein naar groendomein en trefpunt" (door Rik Vandromme). Hij beschrijft het Transfopark als ankerpunt in het regionaal kanaalpark Bossuit-Kortrijk. Tenslotte deel 5. "Energie en ambitie" door Marc Dubois. Deze auteur plaats de realisatie van architect van de Zwevegense Emile Devreux in een bredere context. Een uitstekende bibliografie sluit het boek af. Zie ook de site: [www.transfo100.be](http://www.transfo100.be)*

DE MUYNCK Luc, VANDEWEYER Luc

**Het hospitaal van de Koningin. Rode Kruis, L'Océan en De Panne 1914-1918**

De Panne, (Gemeentebestuur) 2012.

DENECKERE Gita, PIETERS Hannes

**Een showcase voor het socialisme. De Gentse coöperatie Vooruit op de Wereldtentoonstelling van 1913**

In: Brood & Rozen, 2013, nr. 2, p.58-74.

DENEWET Lieven, SMEYERS André

**Bibliografie Vlaamse molens – 4. (...) molenstudies na 2000**

In: Molenecho's, jg. 40 (2012), nr. 4, p. 220 e.v.

DE NIL Bart, POPPE Jeroen, WALTERUS Jeroen

**Erfgoed en ICT. In: FARO**

jg. 3 (2010), nr. 3, p. 41-43.

DENOËL Jean-François, ESPION Bernard, HELLEBOIS Armande, PROVOST Michel

**Histoires de béton arme. Patrimoine, durabilité et innovations**

Brussel, (FEBELCEM, i.s.m. FABI) 2013. ISBN 978-2-9600430-9-9

Commentaar: *Betonarchitectuur heeft reeds een meer dan 100 jaar lang verhaal achter zich. Het behoud ervan vereist specifieke kennis en aanpak. In huidige publicatie wordt aan dit zeer actueel onderzoeksthema ruim aandacht besteed. Het gaat goed over de huidige ontwikkelingen en constructiewijzen die de toepassing van digitale ontwerptechnieken mogelijk maken. Een boeiende bundel opstellen. Zie ook [www.febelcem.be](http://www.febelcem.be) / [www.fabi.be](http://www.fabi.be)*

DE PANGE Isabelle

**Bruxelles entre Senne et Cana**

In: Les Nouvelles du Patrimoine, nr. 135, voorjaar 2012, p. 13-39.

Commentaar : *Een interessant dossier met bijdragen over de geschiedenis, het erfgoed en hedendaagse reconversies langs de Brusselse waterlopen en kanalen. Korte maar degelijke bijdragen door Laure Eggericx (Zenne van bron tot Brussel), door Frédéric Leroy (over vroege waterbouwkundige ingrepen bij de Zenne), door Anne Hustache (over de aversie van de Brusselselaar tegen de vervuilde Zenne), door Emmanuele Dubuisson (over de overwelving van de Zenne), door Marie Ressler (over het Kanaal van Willebroek), door Cécile Rousselot (over het Kanaal van Charleroi) en tenslotte door Chantal Vanoeteren over recente architectonische ingrepen langs Brusselse kanalen. Zie ook [www.platformkanal.be](http://www.platformkanal.be) // [www.bruxellesplus10.be](http://www.bruxellesplus10.be)*  
Het tijdschrift (4 € per los nummer) is uitgegeven door de Association des amis de l'Unesco

DE PLUS Jan

**Emallerie Belge van 1920 tot 2012**

Neufchâteau, (Weyrich) 2012. ISBN 978-2-87489-168-7. Prijs: 42 €.

Commentaar: *Een magistraal boek dat de saga van de publicitaire emailplaat in al haar facetten briljant bespreekt en met uitzonderlijk veel uniek fotomateriaal illustreert. Het boek traceert in het begin nauwgezet de bedrijfsgeschiedenis van de Emallerie Belge, vanaf de stichtingsjaren 1920-1922 en het beheer door Albert Van Cotthem & Octave Leclercq, de opeenvolgende verstigingsplaatsen, de verhuis naar de Verheydenstraat (St.-Jans-Molenbeek), de zoektocht naar nieuwe produkten na de Tweede Wereldoorlog (o.m. het emailleren van kachels, fornuizen, boilers en badkuipen) tot de na overname van het betuur door Benoît d'Ydewalle (2002) en de jongste ontwikkelingen. Daarna volgen diverse interviews met werknemers en bekenden, gevolgd door een gedetailleerd overzicht van bij een eeuw van emailplaten. De kapitels "Namaak – Vervalsingen", "De Emallerie Belge en het stripverhaal", informatie en personalia van ontwerpers, en de fotoreportage "Productie van een emailbord" ronden het boek af. Warm aanbevolen. Zie ook [www.emalleriebelge.com](http://www.emalleriebelge.com)*

DE RO Jacques

**Monumenten van papier en karton. De moderne geschiedenis van Geraardsbergen op maat van papiermolens, drukkers en fotografen**

Geraardsbergen, (Gerardimontum. Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis) 2012. ISBN 978 9081 48 23 49.

Commentaar: *Indrukwekkend boekwerk (bijna 400 pagina's) dat in drie delen uiteenvalt: 1. De papiermakers, 2. De drukkers, 3. De fotografen. De auteur brengt dus de moderne geschiedenis van Geraardsbergen in woord en beeld aan de hand van het leven van drie beroepsgroepen die ontegensprekelijk met elkaar verbonden zijn door twee basisproducten: papier en karton, zowel qua productie als op het gebied van de toepassingen. Het onderzoek steunt op uitgebreide archiefresearch maar tevens op talloze interviews. De studie van J. De Ro wordt afgerond met een uitgebreide bronnenopgave, handige tabellen van personeel per bedrijf en kranten- en tijdschriftenrepertorium, met uitgebreid trefwoordenregister, persoonsnamenregister en plaatsnamenindex.*

DE RYNCK Patrick

**Topstukken in Vlaanderen. Gids langs beschermd cultuurerfgoed**

Brussel, (Vlaamse overheid - Kunsten en Erfgoed) 2009. ISBN 978-90-403-0288-6.

DESMET Gertjan

**Enkele bedenkingen over verenigingsarchieven**

In: Brood & Rozen, 2013, nr. 2, p.26-41.

DE VOOGHT Daniëlle, VEREENOOGHE Tjil

**ET-WIE? Een kennismaking met het Expertisecentrum voor Technisch, Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed**

In: FARO, jg. 6 (2013), nr. 1, p. 12-17.

DEVROE An

**Nieuwe zuurstof voor het Mijnmuseum**

In: OKV – Kunst- en erfgoedtijdschrift, jg. 51, 2013, nr. 3, p. 26.

DEVYT Christian

**Molenkroniek West-Vlaanderen 1940-2012**

In: Molenecho's, jg. 41 (2013), nr. 2, p. 62-102.

DEWEER Lander

**Een droom van een doosje** (over de geschiedenis van de View-Master)

In: De Morgen, donderdag 22 augustus 2013, M-katern, p. 6-7.

DUPONT Stéphanie

**Patrimoine industriel du Calvados. Caen et son arrondissement. Basse-Normandie. Images du Patrimoine nr. 273** (Inventaire général du patrimoine culturel)

Lyon, (Eds.Lieux Dits) 2012. ISBN 978 2 36219 056 8. Prijs : 22€.

EECKELAERT Johan

**Zes eeuwen Antwerpse naties. Van lokale corporaties tot logistieke wereldspelers**

Erfgoedgids. Antwerpen, (Provincie Antwerpen) 2013. ISBN 978 90 760999 65. Prijs: 10 €.

ELSEN Casimir

**Een nieuw leven voor de voormalige brouwerij Lories in Hoegaarden**

In: ERFGOED Industrie en Techniek, jg. 22, 2013, nr. 1-2, p. 64-72.

FAHLMAN Betsy, e.a.

***Industrial Archeology and Art* (...)**

IA – The Journal of the Society for Industrial Archeology. Vol. 34, Numbers 1 & 2, 2008. Theme Issue: IA in Art.

Commentaar: *Het eminente tijdschrift IA, uitgegeven door Patrick Martin (Dep. Social Sciences in Michigan Technological University te Houghton) hoeven we niet meer voor te stellen. Wel stippen we deze unieke collectie bijdragen aan over arbeid in beeld, de kunst (in de ruimste betekenis) en plaat (in de betekenis van artisiteke afbeelding) als bron voor de studie van industriële geschiedenis en erfgoed, in een co-editorship door prof. B.Fahlman, als kunsthistorica verbonden aan de Arizona State University. Het is een vervolg op eerste themanummer over hetzelfde onderwerp, gepubliceerd in IA, Vol. 28, nr. 1, 2002.*

FORTI Alain, VAN DER VRECKEN Julie

***En leur mémoire. 10 ans d'acquisitions***

Charleroi, (Le Bois du Cazier) 2013.

FRUTIER Philippe, Marie TRANCHANT

***Le bassin minier entre ciel et terre. Patrimoine du Nord-Pas-de-Calais***

Rennes, (Editions Ouest-France) 2013. ISBN 978-2-7373-6150-0

Commentaar: *Meer dan 100 elementen van het Noord-Frans Mijnbouwerfgoed staan sedert 30 juni 2012 genomineerd op de UNESCO-World Heritage List. Het boek toont de belangrijkste mijnen en vooral de in groten getale behouden mijncités. De luchtfoto's van Frutier, voorzien van adequate legenden, werpen een nieuwe blik op de diversiteit van het mijnbouwlandschap in en buiten de stedelijke kernen.*

GEVAERT Ferdinand

***De bouw van een nieuwe vissershaven en vismijn in Oostende***

In: Ruimschoots, jg. 13, nr. 3, p. 6-9.

GYSELINCK Jos

***Winning en alcoholstokerij Nicolai in wilderen. Als een feniks uit zijn as herrezen***

In: Het beste van 25 jaar Open Monumentendag Sint-Truiden. Sint-Truiden, (Stadsbestuur) 2013, p. 89-105.

HEIMSOTH Axel

***Der Bahnhof Sint-Pieters in Gent***

In: Industriekultur, 3, 13 (2013), p. 48-49.

S.n.

***Hospitaal musea Brugge, Lessen en Damme***

In: OKV Kunst- en erfgoedtijdschrift, jg. 50 (2012), nr. 6p. 16-31.

LOMBAERTS An

***Red Star Line Museum. In de voetsporen van de landverhuizers. Gids***

Antwerpen, (Musea en Erfgoed Antwerpen vzw) 2013. (Handige, bondige gids. Bestaat in zestal verschillende talen). ISBN 978 9085 865179. [www.redstarline.be](http://www.redstarline.be) / [www.redstarline.org](http://www.redstarline.org)

NAUDTS Kris

***Een toekomst voor het oud Wintercircus in Gent***

In: Erfwoord nr. 57 (2010), p. 38-41

OVIEDO GAMEZ Belem (dir.)

**Guia / Guide. Ruta de la Plata. Distrito Minero de Real del Monte y Pachuca**

Mineral de la Reforma, Mineral del Chico, Huasca y Omitlán.

Pachuca, (Archivo Historico y Museo de Minería A.C.) 2011. ISBN : 978 607 95034-3-7.

Commentaar: *Voorbeeld van een uitmuntende erfgoedgids over de zilvermijnbouw en aanverwant patrimonium in en rond Pachuca en Real del Monte. De auteur, fotograaf-illustrator Marco Hernandez en TICCIH-Mexico voorzitter Miguel Iwadare vormen een sterk team dat in hun kielzog andere erfgoedactoren in Mexico en tot ver daarbuiten in Centaal en Latijns-Amerika inspireren. Uitstekende tweetalige gids (Engels en Spaans) met goede cartografie, met praktische tips voor reisplanning van een individuele of groepsverkenning van dit bijzonder mijnbouwerfgoed. Voor meer info: <http://www.rutadelaplata.org> / <http://archivohistoricoymuseodelamineria.com>*

PRIETO Marta Vera (dir.)

**Fábricas de Riopar. Mirar con ojos propios. Nuestra historia industrial. Riopar**

(Amigos de la Reales Fabricas de Riopar - AARFR) 2013. ISBN 978-846-95-8191-9.

Commentaar: *Monumentaal boekwerk dat het resultaat voorstelt van workshops, bevestigingen van ex-werknemers van de zinkgieterij van Riopar, met diverse studiedagen, gehouden tussen augustus 2011 en december 2012. Dit project werd wierp licht op leven en werken in deze afgelegen streek van Spanje, in het bijzonder over bijna vergeten periodes zoals die van het Franco-bewind. Er was een enorm doorzettingsvermogen nodig voor Marta Vera, oudstudente aan de KASK te Gent, om dit complex project tot een goed einde te brengen. Een permanent sitemuseum werd te Riopar, niet lang geleden, geopend. Intussen doctoreert Marta Vera over erfgoedbehoud in de (hoeft dit benadrukt te worden?) weinig populaire zink-sector en vergelijkt ze behoudsstrategieën van roerend en onroerend zinkerfgoed in diverse Europese landen.*

SCHOLLIERS Peter

**Twee eeuwen lasten en lusten aan tafe**

Brussel, (Stadarchief Brussel) 2012. Prijs: 9,50 € [www.archieven.brussel.be](http://www.archieven.brussel.be)

STARLIGHT EXPRESS (uitg.)

**Starlight Express. Eine Erfolggeschichte**

Essen

, (Klartext) 2013. ISBN 978 3837 507 58 4. Prijs: 16 €

Commentaar: *Reeds 25 jaar lang loopt in diverse theaters in het Ruhrgebied deze onovertroffen "post-industriële" musical. Het verhaal is simpel: het vertelt de economische en technologische vooruitgang van de streek door de industrie op een speelse manier. Acteurs verkleed in machines (met kostuums die soms 30 kilo wegen), zoals Rusty (de oude stoomloc) en de Fee uit Electropolis spelen de hoofdrollen. Ze steken elkaar de loef af, maar kennen ook het gevoel van retro, van nostalgie, het terug naar de goede oude tijd. Meer dan 14. miljoen toeschouwers maakten al een voorstelling mee. Het huidige boek verhaalt de saga van de musical, zijn inspiratiebronnen en maatschappelijke en sociaal-culturele impact en betekenis.*

STEVENS Tarcis, PATRICIO Tesresa

**De overdekte markt te Anderlecht. Voorstudie van de restauratie**

In: Erfgoed Brussel, nr. 8, nov. 2013, p. 20-39.

STOKHUYZEN F.

Molens. **De nieuwe Stokhuizen**

Zwolle - Amsterdam, (Waanders – De Hollandsche Molen) 2007 (zesde geheel herziene uitgave).

ISBN 978 90 400 8785 1. ([www.waanders.nl](http://www.waanders.nl) / [www.molens.nl](http://www.molens.nl))

TACK Bram

**Transfo-Zwevegem, waar energie troef is. Van elektriciteitscentrale tot avonturen- en evenementensite**

In: Erfwoord nr. 57 (2010), p. 42-45



TOUSSANT Jacques

***Marbres jaspés de Saint-Remy et de la région de Rochefort***

Namur, (Soc. Archéologique de Namur). Série : « Monographies du Musée provincial des Arts anciens du Namurois) 2012. Prijs : 30 €.

VALCKE Sybille

***De voormalige Godinfabrieken in Brussel***

In: Erfgoed Brussel, nr. 8, nov. 2013, p. 40-49.

VANCRAEYNEST Freddy

***De burgerij saneerde, de arbeider migreerde, Gent 1880-1888: het Zollikofer-De vigneplan kritisch bekeken***

In: Brood & Rozen, 2013, nr. 3, p. 65-77..

VAN DEN EECKHOUT Patricia

***Allen daarheen! Koks en kelners op de Wereldtentoonstelling van 1913 te Gent***

In: Brood & Rozen, 2013, nr. 1, p. 29-51.

VANDERHOVEN Laura

***Het groepswonen bij de Molen van Rotselaar: een omgevingspsychologisch onderzoek***

In: Molenecho's, 2013 (41<sup>ste</sup> jg.), nr. 1, p. XVI e.v.

VAN DER SPEETEN Geert

***Alarm voor ruig stukje Antwerpen. Fans van industrieel erfgoed vechten voor oude Petroleumhaven***

In: De Standaard, maandag 9 juli 2012, p. D2 en D3.

VAN DER VELDEN Marieke, SWIERSTRA Sjors, e.a.

***The Sweet and Sour Story of Sugar***

Groningen, (Noorderlicht) 2012. ISBN: 978-90-76703-50-3 / Prijs: 42 €.

Commentaar: *Publicatie met bijdragen van een tiental auteurs en evenveel fotografen omtrent de sociale geschiedenis van de suikerindustrie in diverse landen: Indonesië, Brazilië, Suriname, Nederland. De teksten zijn beknopt gehouden en niet vernieuwend. De locatie van het getoond industrieel erfgoed is vaag. Wel geslaagd is de opname van unieke historische foto's en –in confrontatie daarmee– actuele opnamen, wat een visuele en documentaire meerwaarde geeft. Alle foto's zijn gedateerd en voorzien van een beschrijving.*

VAN DIJCK Maarten, VERHULST Axel

***Voorlopige bescherming van zeven plat- en rondbodems als varend erfgoed***

In: Ruimschoots, jg. 13, nr. 3, p. 18-19.

VAN LEUVEN Pieter

***Robots die de mensheid overnemen, dat is flauwekul***

In: De Morgen, 4 juni 2013, p. M6 en M7.

Commentaar: *De uitgebreide bijdrage bevat een interessant overzicht van de geschiedenis der artificiële intelligentie (A.I.), startend met de bronzen 'robots' van Hephaistos, de beschrijving door Mary Shelley van Frankenstein, de oprichting van een vakgroep A.I. in de Universiteit van Dartmouth (in 1956) en de optimistische uitspraken van A.I-pionier Herbert Simon, die in 1965 beweerde dat machines binnen de 20 jaar het werk van mensen zouden kunnen uitvoeren. Intussen viert het A.I – Lab van de VUB zijn dertigste verjaardag. Prof Ann Nowé benadrukt dat we al flink zouden opschieten indien robots een aantal van onze meest routineuse taken zouden overnemen: "Een smartphone die 's ochtends op zichzelf voor je de uren van de trein opzoekt en je dan vertelt of je je gaat moeten haasten of niet, daar moeten we naartoe".*

